

Ето дългата редица доводи, които подкрепят тезата, че не друг, а Пенчо Славейков е автор на тази рецензия.

Преди всичко не може да се смята за маловажен фактът, че Пенчо Славейков печата във в. „Знаме“ и други свои работи на литературни теми. От трите му статии, печатани там, рецензията за „Бай Ганьо“ е хронологически първа. После иде втора рецензия — върху книгата на Д. Т. Страшимиров за Христо Ботев. Тези рецензии се печата в два броя на вестника.¹ Последна Славейкова работа в „Знаме“ е статията „Три български литературни списания“, печатана в четири броя.² И така, в седем броя на в. „Знаме“ Славейков помещава три статии. Сътрудничеството му в този вестник не е случайно: по онова време Славейков още не се е затворил в своите непристъпни кули, а в. „Знаме“ е едно от най-последователните буржоазнодемократически издания у нас. Този вестник наистина прави впечатление при наличието на многобройни вестникарски безличия.

Едно от многото неща, които сближават рецензията за „Бай Ганьо“ с другите две статии на Славейков, печатани в „Знаме“, е тяхната анонимност. Рецензията за „Бай Ганьо“ е подписана с инициал П., рецензията за книгата на Страшимиров — с инициал Д., а статията за трите литературни списания — с инициал Х. Трудно е да се каже какво се съкращава чрез тези инициали, но това в края на краищата е маловажен въпрос. Важният въпрос е, че в тези три инициала се проявява един принцип на анонимност, възприет от Пенчо Славейков.

Още по-голямо значение има фактът, че в рецензията за „Бай Ганьо“ се споменава книгата „Чардафон Велики“ от Захари Стоянов. Рецензията е един от трите известни нам източника, в които това съчинение се споменава с оглед на „Бай Ганьо“. Първият по време сред тях е едно писмо на Алеко Константинов до Стефан Бобчев.³ В това писмо точно по времето, когато работи над „Бай Ганьо“, Алеко говори за необходимостта да се ликвидират и последните остатъци от чардафонщината“. Въпросната рецензия е второ такова свидетелство. Тя показва, че въпросът за чардафонщината наистина има отношение към „Бай Ганьо“. Третият документ, който по най-категоричен начин свидетелства за отношението на „Бай Ганьо“ към Чардафон и чардафонщината, е писмо на Ст. Гидиков до Пенчо Славейков.⁴ Там Гидиков съобщава, че Алеко според собствените му думи имал една-единствена цел — да дискредитира чардафонщината.⁵ Не може да има съмнение, че в рецензията за „Бай Ганьо“ „Чардафон Велики“ се споменава от човек, който има контакт с Алеко, от човек, който непосредствено от автора знае за един от прототиповете на „Бай Ганьо“. Няма защо специално да се изтъкват проявите на близост и сътрудничество между Алеко Константинов и Пенчо Славейков. Те са факт, при чието наличие става безспорно, че Славейков е можел да бъде (и наистина е бил) запознат, както никой друг, с творческите планове на Алеко, с идеите, които го възбуждат, с образите, които възсъздава или възнамерява да възсъздаде, и с толкова още въпроси, които представляват интерес за литературния историк. Именно от личния си досег с него Славейков е можел да знае (и наистина е знаел) нещо, което не лесно се извежда от самия текст на „Бай Ганьо“ — че един от прототиповете на героя от невероятните разкази за съвременния българин е грубият и брутален Чардафон.⁶

Не по-малко важен е фактът, че за Чардафон Пенчо Славейков говори не само в рецензията за „Бай Ганьо“. Още повече място му отделя той в рецензията върху книгата за

¹ *Знаме*, бр. 33 от 20 август 1897 г. и бр. 37 от 3 септември.

² *Знаме*, бр. 51 от 22 октомври 1897 г., бр. 55 от 5 ноември 1897 г., бр. 68 от 20 декември 1897 г. и бр. 69 от 25 декември 1897 г.

³ Писмо на Алеко Константинов до Стефан Бобчев от 12 февруари 1894 г. — БИА при ДВБК, II Д 10222.

⁴ Писмо на Ст. Гидиков до Пенчо Славейков от 19 юни 1901 г. — Архив на БАН, ф. Боян Пенев, кутия № 12.

⁵ Разбира се, „Бай Ганьо“ надхвърля тази първоначална цел: Алековият герой е значително по-многогранен, отколкото Чардафон или който и да е прототип на книгата, взет отделно. В този смисъл говори една констатация на д-р К. Кръстев още от 1897 г.: „В своя зародиш „Бай Ганьо“ беше една игра на перото, без никакви по-широки замисли и претензии. И макар че нашите замисли не могат да бъдат мерило за значението на онова, което се ражда от тях, все пак критиката се домогва да открие в семето бъдещия плод...“ (В. Миролюбов. *Алеко Константинов. Шест статии*. София, 1917, стр. 21).

⁶ За този личен досег свидетелства д-р К. Кръстев: „... антипод на Алека във всичко друго, като човек и като поет Славейков му беше духовно най-близкия, и с него